

Gepubliceerd 2 juli 2023

[Link Facebook](#)

KERKGANG

Florus Meulbroek is in 1960 in Hansweert geboren, maar woont nu in Dordrecht. We weten dit van zijn Facebookpagina. Zijn geboortestreek volgt hij nog, getuige zijn bericht met deze foto's.

De foto's zijn in 1937 genomen in en bij de kerk van 's-Heer Arendskerke. Zijn oma Kee van de Velde-Heijboer staat er op afgebeeld. Een stukje geschiedenis van foto's die we al eerder hebben gezien en waarvan we de tekst overnemen.

Het is voorjaar 1937, dat op een mooie maandagmorgen een fotograaf in het Zuid-Bevelandse dorpje 's-Heer Arendskerke arriveert. Hij is voornemens foto's te maken van de Hervormde kerk, met daarbij een deel van de kerkgangers prominent aanwezig op de foto. Kleine bijkomstigheid was wel dat het maandag was, dus kerkgangers waren niet zo maar spontaan aanwezig.

In allerijl werden er echter bewoners die rondom de kerk woonden gemobiliseerd om te kunnen figureren voor de foto's. Om 16.00 uur was het dan zover, 11 vrouwen en 3 mannen waren bereid gevonden om op de gevoelige plaat te gaan, en allemaal uiteraard op hun allermooiste zondagse klederdracht.

Toen de kerkklokken 4 uur sloegen was het voor de schooljeugd, die net uit school kwam, een vreemd schouwspel, het was immers maandag en nu kwamen er kerkgangers uit de kerk! De foto's zijn snel daarna uitgebracht op ansichtkaartformaat en daar zijn er vervolgens heel veel van verkocht. Ik zou geen exacte aantallen durven te noemen maar tot ver in de jaren tachtig waren deze foto's overal te koop in heel Zeeland.

Op de kerkgang-foto van links naar rechts:

Keetje Boogert, Wies van Schaik – Hannewijk, Jan Boogert, Dien Nijse – de Jonge, Pietje vd Panne – van Schaik, Kaatje Priester, Kee van de Velde Heijboer, Janne van Hekke – Heijboer, Dhr Wisse, Mw Traas – Wisse, Tanne Bommeljé, Kee van Dalen – Heijligers, Siene Traas, Dhr van Noord.

Gepubliceerd 3 juli 2023

[Link Facebook](#)

DE NOTABELEN VAN WEMELDINGE

André Sijnesael is bestuursadviseur bij een lokale overheid. Hij schrijft daar beleidsnotities voor de deelnemende gemeenten en waterschappen en ondersteunt de directie bij bestuurszaken. Hij is een geboren en getogen Rotterdammer, maar dat besturen zit al eeuwenlang in de genen van zijn familie. We hebben op 6 mei 2019 al eens iets over zijn familie gepubliceerd onder de titel 'Verval van macht en rijkdom'. Nu deelde hij weer een stukje over zijn familiegeschiedenis.

Wemeldinge is het "stamdorp" van mijn moeders familie De Schipper.

Meerdere van mijn voorouders speelden een bestuurlijke rol in het dorp gedurende eeuwen. Mijn illustere voorvader Dirk de Schipper (1753-1833) greep bij de inval van de Fransen in de jaren 90 van de 18e eeuw de macht in het dorp en werd burgemeester ("Maire"). Hij stuurde de zittende, prinsgezinde schout Gilles Houtekamer naar huis. Dirk bleef tot 1811 burgemeester, maar toen werd de Franse taal voor functionarissen verplicht en dat sprak Dirk niet. Hij trad af en bleef nog wel jaren lid van de gemeenteraad. Zijn zoon Jan de Schipper (1775-1835) was ook nog raadslid van Wemeldinge.

Dirk stamde uit een geslacht van bestuurders en zeer rijke boeren. Zelf was hij ook heel erg rijk, doordat zowel hij als zijn vrouw Janna Zuidweg (1753-1813), die zijn volle nicht was, enig kind waren en beiden de toch al omvangrijke erfenissen van hun ouders verkregen. Hij bezat veel grond, meerdere huizen en boerderijen en veel geld. Na zijn overlijden verwaterde de erfenis snel, zijn kleinkinderen waren talrijk en in de tweede helft van de 19e eeuw zakte de familie af naar de middenstand en zelfs arbeidersstand. Dirk overleed overigens in 1833 in een huis aan de Dorpsstraat, dat er helaas niet meer is.

De vader van Dirk, Jacobus de Schipper (Wemeldinge 1726-?) was landbouwer en van 1762 tot 1789 schepen van Wemeldinge. Hij zorgde er voor dat zijn zoon Dirk al vroeg secretaris van Wemeldinge werd. Jacobus' vader, Dirk Cornelisz. Schipper (Kapelle 1680-Wemeldinge 1731) was ook al schepen van Wemeldinge.

Jacobus' moeder, Adriana Rijn (1690-1754) was de dochter van een van de ambachtsheren van Wemeldinge, Cornelis Foortse Rijn (1647-1702). Adriana Rijn was een dochter van Jacobus Dominicus (1626-1708), die schepen, opperweesmeester en schout van Wemeldinge was tussen 1659-1684), daarnaast was hij bierbrouwer, armmeester, schutter bij het kruisbooggilde, ontvanger van de parochiemiddelen, gemachtigde van de Graaf van Groesbeek en gezwoorene van de Brede Watering Bewesten Yerseke. Hij woonde op de hoeve "in den hoek waar Adriaen Noutse placht te wonen". Jacobus Dominicus' vader Jan kwam uit Kloetinge en was schepen van Wemeldinge.

Jan Dominicus was gehuwd met Neelken Kempe (1595-1647) wiens vader Jacob Cornelisz Kempe van 1597-1610 schepen van Wemeldinge was en "prince" van het Rederijkersgilde. Diens vader Cornelis Jacobsz. Kempe was schout van Wemeldinge en daarnaast schepen (1578-1594), Heiligegeestmeester en kerkmeester.

Een stukje terug: Janna Zuidweg (1753-1813), de vrouw van Dirk de Schipper (1753-1833) kwam ook al uit bestuurlijke kringen. Haar vader, Jan Zuidweg (1713-1771) was landmeter, woonde op Overwelve, daarnaast kerkmeester, schepen van Wemeldinge en tussen 1759-1770 schout van Wemeldinge.

Zo zien we tot en met mijn voorvader Jan de Schipper (1775-1835) een lange reeks bestuurders die elkaar zonder twijfel de baantjes in het dorp toespeelden, niet zelden van vader op zoon of van vader op schoonzoon, zoals waarschijnlijk bij Dirk de Schipper het geval was.

Foto: De Heerenstraat (nu Dorpsstraat) te Wemeldinge met herberg De Swaene rond 1750 (tekening uit de Zelandia Illustrata).

Gepubliceerd 5 juli 2023

[Link Facebook](#)

HEKSERIJ

In de PZC van 31 mei 2023 komen we een artikel over hekserij tegen. Er is een stichting die een nationaal monument wil ter nagedachtenis aan de honderden, ten onrechte, gedode vrouwen die van hekserij werden beschuldigd. Hoe stond het met de hekserij op de Bevelanden? Waren er hier ook heksenprocessen? We gingen op onderzoek.

Op de website Zeeuwse Ankers komen we verschillende verhalen over dit onderwerp tegen. In de periode 1500 en 1700 waren er grote maatschappelijke en godsdienstige veranderingen waardoor de houding tegenover van heksen of andere duivelse sympathieën verdachte personen een stuk grimmiger werd schrijft Tiny Polderman.

In het in 2001 verschenen boek 'De mooiste Zeeuwse mythen en sagen' , samengesteld door Marco Evenhuis, komen we verschillende verhalen tegen uit de Bevelanden. Onder de titel 'Heksenwerk' het verhaal van de toverkol uit Kattendijke die boter wilde stelen uit de karn.

Ook vinden we in dat boek het verhaal van de boerenhoeve De Palmboom aan het Driewegje te 's-Gravenpolder. Er zou ooit een mevrouw, aangeduid met J.v.W, gewoond te hebben. Ze zou de toverkunst beheersen en liet dat ook aan iedereen weten.

Het verhaal gaat dat de dienstmeid Adriana Braam vaak getuige was van de bovennatuurlijke machten van haar werkgeefster. Blijkbaar liggen deze zaken ook nu nog heel gevoelig want van al deze vermeende heksen worden alleen de initialen gebruikt. Veel verhalen gaan over het karnen van melk tot boter. Als het karnen niet lukte werd de oorzaak vaak aan een heks toegeschreven. Het was helemaal verdacht als bij die vermeende heks het karnen altijd lukte.

Ook de vrouw van de schout aan het Lange Weegje te Kwadendamme werd als heks gezien. Dat beeld werd nog versterkt omdat ze altijd vergezeld werd door een koolzwarte kat met steile oren. Als ze met de huifkar naar Goes reed om boter en eieren te verkopen ging de kat op haar stoel zitten om de knecht en de meid in de gaten te houden. 's-Avonds vertelde ze dat dan tegen 'de heks'.

Bij Koo V. op Kortgene waren de paarden behekst. Op de boerderij van Flip M. op Kats gingen de bellen van de koeien automatisch luiden als je de schuurdeur open deed, ook als de beesten geen stap verzetten. Op de hoeve 'De Notendijk' te Nisse werd stiekum een 'heksenbanner' ingeschakeld. De dienstmeid werd van hekserij beschuldigd en ontslagen. Op Wemeldinge liep 's-nachts een 'toverkol' als een aangeklede kat. Als er op haar geschoten werd loste ze op in het niets. In de Voorstraat op Kortgene werd de vrouw van Jac. van D. beschuldigd als heks. Als ze in haar stoel in slaap viel kwam er een bij uit haar mond, die weer terug kroop als ze wakker werd.

Een vermeende heks die wel met naam wordt genoemd is Jewantje van der Kuil uit Yerseke. Ze was omstreeks 1890 een beruchte heks. Ze schijnt haar twee buurmeisjes te hebben behekst die op stel en sprong naar Amerika wilden. Hun ouders vonden geen artsen om de betovering te verbreken. De tijd van heksenverbrandingen en duivelsuitdrijving was ook al lang voorbij.

Toch kwam bijgeloof nog vaak voor. Zo lezen we ook op de website Zeeuwse Ankers het verhaal van de 'hellewagen'. In een enquête die de Middelburgse geneesheer, antropoloog en oudheidkundige J.C. de Man in 1859/1860 instelde naar Zeeuws bijgeloof kwam ook de hellewagen aan de orde. De Mans correspondent uit Axel schreef dat er nog veel sprookjes over bestonden.

Uit Wolphaartsdijk kwam een uitvoeriger bericht. De Wolphaartsdijkse informant was de medicus J. Persant Snoep (1815-1882), bekend spotter met bijgelovigheden. Vroeger was men voor de wagen zeer bevreesd, vertelden een paar oudjes hem. Het ding reed 's nachts door de lucht met een vreselijk geraas en gehuil, alsof er honderden wilde dieren waren losgebroken. De richting die de wagen had genomen kon je de volgende ochtend zien aan het 'duivelsbrood' (champignons), dat gedurende zo'n onheilsnacht in menigten uit de grond was verrezen.

Foto: Hof De Palmboom bij 's-Gravenpolder waar 'de heks' J.v.W. gewoond zou hebben.

Gepubliceerd 10 juli 2023

[Link Facebook](#)

FRUITCORSO IN GOES

Het Fruitcorso in Goes heeft haast een legendarische status. Eigenlijk heeft het maar relatief kort bestaan van 1955 tot 1968. Het was de afsluiting van de jaarlijkse fruitweek in de tweede week van september. Op foto's die zo af en toe op de Facebookpagina Rondje Goes gepubliceerd worden komen vaak veel reacties.

Vorige maand werd er ook een foto geplaatst in onze rubriek Bevelands in de Bevelandse Bode. Ook hier weer verschillende reacties. Hans Romijn noemt enkele anekdotes die hij heeft meegemaakt. Graag willen we deze hier plaatsen om ze op deze wijze ook te bewaren voor het nageslacht.

Mijn vader en moeder, Piet en Dien Romijn, hebben vele jaren geholpen met het snijden en plakken van fruit op de praalwagen van de Goese Middenstands Centrale (GMC). Dit gebeurde bij garage de Groene in de Anjelierstraat.

De eerste anekdote die ik nooit vergeten ben is dat de ontwerper van de wagen, ik dacht dat het de heer Jobse was de reclameschilder maar dat weet ik niet meer zeker, de maten opgemeten had van de deur aan de voorkant van de garage maar hij moest er aan de achterkant uit en die deur was smaller. Dat was een probleem en de wagen werd daardoor toch wel een stukje vernield. Dit moest nog snel gerepareerd worden voor de optocht begon dit was een stressvol begin van de optocht voor het GMC-team.

De tweede anekdote was meer om te lachen dan de eerste. Dit gebeurde in Goes-zuid toen er 's-avonds ook een ronde gereden werd. Het was namelijk zo: er waren veel muziekkorpsen en ook 1 uit België. Dat korps liep 's-middags met 2 collecteurs langs de toeschouwers met een collectebus dat zal best nog wat opgeleverd hebben want 's-avonds waren de muzikanten behoorlijk aangeschoten.

Dit zijn dingen die je nooit meer vergeet. Ikzelf heb trouwens ook meegedaan maar dan met het jeugdcorso. Ik woonde toen in het begin van de Kamperfoeliestraat en op het hoekje van de Voorstad zat toen bakker Verschoore. Die had 4 kinderen, alle 4 jonger dan mij, daar heeft men toen een wagen voor gemaakt met 2 kinderen er in en 2 er naast. Ik heb met nog een jongen de wagen geduwd. Ik heb er nog een foto van maar ik weet niet meer waar die gebleven is.

Ook heb ik nog een krantenknipsel met een foto van mijn oma en de fruitfee. Mijn oma woonde toen in het rust-/verzorgingshuis op de Beestenmarkt en was bedlegerig en daar was de fruitfee op bezoek geweest met mandjes fruit voor de bewoners. Het is nog een heel verhaal geworden maar leuk om al de herinneringen nog eens op te halen en te vertellen zeker omdat het al zo lang geleden is.

Gepubliceerd 11 juli 2023

[Link Facebook](#)

JOHANNES VAN MELLE

Johannes van Melle werd geboren op 11 februari 1887 aan de Oude Vischmarkt 4 te Goes als jongste van 10 kinderen van Pieter Cornelis van Melle en Kaatje van Immerzeel. Hij zou later uitgroeien tot een bekende schrijver in Zuid-Afrika.

Op de website van de digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren DBNL lezen we: 'Johannes van Melle is op 11 februari 1887 geboren in Goes op Zuid-Beveland. Hij was de jongste van tien kinderen in het gezin van een arme broodbakker; vier kinderen overleden aan tbc. Jan kreeg een christelijke opvoeding, behaalde aan de Groen van Prinsterer-kweekschool in Doetinchem (Gelderland) een onderwijzersdiploma en werd onderwijzer in Dinteloord. In 1906 trok hij naar Transvaal omdat de lucht daar beter was. Hier werkte hij drie jaar als 'plaasonderwijzer' op boerderijen in Dullstroom en Wakkerstroom bij Middelburg (Transvaal). Via Suriname keerde hij terug naar Zeeland, maar in 1913 vestigde hij zich opnieuw en nu definitief in Zuid-Afrika. Adriana Leunis uit het Zeeuwse Middelburg was, ook in 1913, met de handschoen met Van Melle getrouwd en was hem nagereisd. Zij kregen één kind, Catherina (Tienie, 1916).'

Op de website Zeeuwen Gezocht komen we echter iets anders tegen. Daar vinden we een huwelijksakte die gedateerd is op 4 december 1913 te Terneuzen. Daar trouwt de 26-jarige onderwijzer Johannes van Melle, geboren te Goes met de 34-jarige Adriana Leunis. Als beroep van vader Pieter Cornelis van Melle staat vermeld 'Agent van het Nederlandsche Zendings Genootschap'. Moeder is Kaatje van Immerzeel. Vader van de bruid is schipper Reinier Leunis, en de bruid is geboren te Papendrecht. Gaat het hier om dezelfde persoon of is het iemand anders?

In 1914 was Van Melle als immigrant actief aan de zijde van de Afrikaners tijdens de Maritz-rebellie, een opstand in 1914 tegen de Britsgezinde regering van Unie van Zuid-Afrika. De opstand werd al snel neergeslagen en Van Melle belandde korte tijd in de gevangenis.

In 1917 werd hij onderwijzer aan de Nederlands Gereformeerde gemeente Nooitgedacht bij Bronkhorstspuit. In 1924 verruilde hij het platteland voor Johannesburg, waar hij tot zijn pensionering in 1942 werkte op de Cottlesloe School. Johannes van Melle overleed op 66-jarige leeftijd te Johannesburg op 8 november 1953.

Van Melle zou uitgroeien tot een belangrijke schrijver in Zuid-Afrika. Tussen 1933 en 1947 schreef hij een groot aantal romans dichtbundels en toneelstukken in het Zuidafrikaans. Vaak christelijk geïnspireerd en met een 'stichtelijke boodschap'. In 1934 schreef hij de verhalenbundel Het stadje op 't groene eiland. Het zijn korte verhalen over Zeeland, met in het bijzonder zijn geboortestad Goes.

Aan Van Melle werd nooit een literaire prijs toegekend. Wel werd hij in Nederland geëerd met een ontvangst door de minister van Onderwijs en met het lidmaatschap van de Maatschappij der Nederlandse letterkunde (1951). In Johannesburg is voor Van Melle een gedenkplaat opgericht. Van Bart Nel is rond 1975 een toneelbewerking opgevoerd, van de hand van Pieter Fourie; de toneelversie die Van Melle zelf heeft gemaakt, is waarschijnlijk nooit gespeeld. De Zuid-Afrikaanse televisie zond in 1979 een verfilming van Bart Nel uit (100 minuten, regie Flip Nel, draaiboek Chris Barnard).

De roman 'Bart Nel, de opstandeling' had Van Melle in de jaren dertig van de vorige eeuw in het Nederlands geschreven. Het verhaal speelt in het noorden van Zuid-Afrika, in de jaren 1914-1918. Bart Nel is een jonge boer, Afrikaner nationalist en aanhanger van premier Louis Botha. Met zijn vrouw Fransina, zijn dochter en zoontje woont hij in een streek waar hij niet echt thuis is. Hij heeft daar zijn grond gekocht en vervolgens veel geïnvesteerd, zodat hij op zware lasten zit. Maar met hard werken houdt hij zijn zaken goed op orde.

In 1942 verscheen dit boek in Johannesburg, waarbij Van Melle het zelf in het Afrikaans had vertaald. Pas na zijn dood in 1953 werd deze vertaling een groot succes. In Zuid-Afrika wordt het boek beschouwd als onderdeel van de Afrikaanse cultuur. In Nederland is er nauwelijks meer een gedrukt exemplaar te vinden. Dit zal mogelijk ook het gevolg zijn van de apartheidstrijd die vanaf de jaren zestig veel steun kreeg vanuit Nederland.

Een uitvoerige beschrijving over het werk van Johannes van Melle is te vinden op de website https://www.dbnl.org/tekst/zuid004krit01_01/kl00379.php

Het boekje Het stadje op het groene eiland is overigens nog steeds te koop op internet op de website <https://www.boekwinkeltjes.nl/s/...>

Foto: Johannes van Melle (1887-1953)

Gepubliceerd 17 juli 2023

[Link Facebook](#)

VILLA BOERHAAVE

Aan de Kerkstraat op Hoedekenskerke staat een imposante villa met de naam 'Boerhaave'. Het is een rijksmonument, gebouwd in 1887. Door nieuwsgierigheid gedreven vroegen we wie of er meer informatie over dit gebouw zou kunnen geven.

Van Rinus de Bart, geboren en getogen op Hoedekenskerke, oud-wethouder en vroeger actief geweest in tal van besturen ontvingen we deze reactie: "De woning is gebouwd door aannemer Chamuleau in opdracht van de gemeente Hoedekenskerke. Reden van de bouw was dat men moeilijk een gemeentearts kon krijgen en met een woning zou dat makkelijker gaan. De eerste bewoner was dokter Spruitenburf van 1888-1893. Zijn opvolger was van Ingen Schouten die in 1898 de muziekvereniging Con Amore oprichte. Dokter Kole en zijn zoon hadden er van 1929 tot 1966 hun praktijk."

Peter Bolderman vult nog aan: "Over de artspraktijk in Hoedekenskerke klopt een ding niet. Zoon Hans Kole was tot juni 1996 praktiserend huisarts in het dorp. Het echtpaar verhuisde daarna naar Goes. Hans Kole is overleden, maar zijn vrouw Marjan Kole-Loeve leeft nog wel."

Bas Chamuleau is de achter-kleinzoon van de aannemer die deze villa bouwde. Hij stuurt een artikel met als kop 'Boerhaave, fraaie en deftige dokterswoning'. We citeren enkele passages. "De woning verkeert in een vrijwel gehele originele staat als de familie Van Wijngaarden in 2007 de woning betreft. Dat maakt deze woning heel bijzonder."

De naam 'Boerhaave' betekent zoveel als: "boer en bezit" vrij vertaald is dat (landman-) hofstede in de lijn van Havezate: adellijke hofstede. Vóór de dokterswoning stond hier, op een eeuwenoude woonhoogte, een boerderij die is afgebroken en waarvan de vrijkomende bouwelementen in de woning zijn verwerkt. Ook is het mogelijke dat de villa vernoemd is naar de bekende arts en botanicus Herman Boerhaave (1668-1738).

Overgrootvader Johannes Franciscus Chamuleau is als achtste en jongste kind van Francois D. Chamuleau in 1844 naar Kwadendamme vertrokken om zich daar als timmerman te vestigen.

De gemeenteraad van Hoedekenskerke hield - net als meerdere gemeenten - in de negentiende eeuw hun raadsvergaderingen in de plaatselijke herberg. Omdat dit niet meer was toegestaan werd in 1882 besloten tot de aankoop van een woning aan de Kerkstraat om te verbouwen tot gemeentehuis. In een openbare aanbesteding is Chamuleau de laagste inschrijver met een bedrag van f. 1.385,--. Bij de opening van het gemeentehuis in 1883 werd de aannemer geprezen als een 'solide ambachtsman'.

In 1873 telt de gemeente Hoedekenskerke 987 inwoners en zijn er dat jaar 39 geboorten. De geneesheren uit de omgeving van Hoedekenskerke zijn in 1878 oude mensen. De geroemde geneesheer te 's Gravenpolder, Persant Snoep, verhuist naar Kapelle. Hoedekenskerke zit dan zonder geneesheer die kan vaccineren, doodschouw verricht en zich bezig houdt met 'armenpraktijk'.

Tegen deze achtergrond besluit in 1887 de gemeenteraad van Hoedekenskerke tot de bouw van een dokterswoning. Alleen een jaarloon van 1.500 gulden is onvoldoende om een nieuwe arts aan te trekken. Met een woning hoopt men de vacature aantrekkelijker te maken. De hofstede van de weduwe Sinke moet wijken voor de bouw van een dokterswoning. De kosten worden geraamd op 7.000 gulden. Met 6731 gulden is Chamuleau wederom de laagste inschrijver.

Het zit deze aannemer echter niet mee. In 1888 wil de gemeenteraad hem een boete opleggen voor het niet tijdig water en winddicht maken van de in aanbouw zijnde villa. Door persoonlijke bemiddeling van de burgemeester wordt de boete verlaagd omdat dit anders het zeer kinderrijke gezin ten gronde zal richten. Ook de oplevering van de woning is te laat waardoor er later nog een boete volgt.

Leo Blik heeft bij zijn 97-jarige oom Jan Blik uit Hoedekenskerke, welke nu in Goes woont, nog eens navraag gedaan. De opvolger van Dr. Van Ingen Schouten is volgens deze oom een zekere dokter Dijers of Deiers/Deijers. De hofstede die eerst op de locatie van de villa stond moet zeer groot zijn geweest. De overgrootvader van deze hoogbejaarde oom, die ook Jan Blik heette, heeft er na zijn huwelijk zelfs nog een kamer gehuurd. Daar werd zijn eerste kind - zoon Bram - nog geboren. Het was destijds gebruikelijk, dat wanneer men een groot genoeg huis had, er kamers verhuurd werden aan pas getrouwde stellen.

Jan Blik kan zich ook nog herinneren uit overlevering dat aannemer Chamuleau bijna failliet ging aan de bouw van villa Boerhaave omdat hij eigenlijk te laag had ingeschreven om het werk te krijgen.

Jan Blik: "Aan de achterzijde van Boerhaave is gelijk met de bouw ook een koetshuis en paardenstal gebouwd in dezelfde stijl als de woning. Wanneer de dokter naar een patiënt moest, werd hij er door een koetsier naar toe gebracht. In de nabijheid lag een kleine weide waar het paard of de paarden van de dokter graasden. Dit kreeg in de volksmond de veldnaam "Doktersweitje". Toen in het begin van 1900 de auto een gangbaar vervoermiddel werd was de dokter een van de eersten in het dorp Hoedekenskerke die een auto had. De paarden en koets werden afgedankt en het "Doktersweitje" was overbodig geworden.

Dit weitje is naderhand in het bezit gekomen, dan wel in pacht, van mijn overgrootmoeder Catharina Jeronimus.”

Adri Haaij heeft nog als aanvullende informatie, waarbij hij verwijst naar een artikel in de PZC van 11 mei 2012 waarin een interview staat met de toenmalige eigenaar en bewoners van de villa Jan en Hanny van Wijngaarden.

Gepubliceerd 21 juli 2023

[Link Facebook](#)

ODEKIJN

In de PZC van 30 mei 2023 een artikel waarin de gemeente Borsele de inwoners opriep een naam te verzinnen voor de nieuwe rondweg bij Hoedekenskerke. De kop van het artikel was wat suggestief met "Gezocht: Een naam voor de nieuwe rondweg in Hoedjes".

Een week later was er al een naam. In de PZC van 6 juni 2023 lezen we suggesties als: Juunbaan, Petjespad, Spoorweg of het Ommetoefje. Uiteindelijk kon er gekozen worden uit: Rond d'n Hoed, Oemoemenoeweg, Hoedjesrand, Stoomtreinweg en Niedeuhodjesweg.

De keus viel op Rond d'n Hoed. Een leuke naam, net als voorgaande suggesties. Maar eigenlijk ook een gemiste kans om een historische naam aan deze weg te verbinden. Na enig zoeken kwamen we de naam Odekijn tegen. Een naam die niet in de selectie genoemd wordt. Maar wie was die Odekijn? Het antwoord vinden we op de website van de gemeente Borsele.

In 1996 schreef Sander Littel een artikel waarvoor hij in de geschiedenis van Hoedekenskerke was gedoken. Een beeld met een hoed staat hierin centraal. We nemen het over.

In Hoedekenskerke staat een curieus beeld. Een sokkel van steen en brons draagt een bronzen hoofd met een hoed die dreigt weg te waaien. Het beeld prikkelt de nieuwsgierigheid. Wat stelt dit voor? Dichterbij gekomen blijken gelaatstrekken te ontbreken. In plaats daarvan staat in grote letters 'Odekijn' op het gezicht geschreven. Wie was dat?

Odekijnskerke, later verbasterd tot Hoedekenskerke, was de oorspronkelijke naam voor het door Odekijn gestichte plaatsje. Hoewel, hij (of zij) stichtte niet het dorp zelf, maar een kerkje dat er het centrum van vormde, naar verluidt in de 11e of 12e eeuw. Meer is over hem (of haar) niet bekend. Dat verklaart waarom het beeld niet is voorzien van duidelijke kenmerken. Daarmee brengt Sander Littel ook de andere anonieme voorgangers en opvolgers van Odekijn onder de aandacht. Tientallen generaties hebben immers onverzettelijk de strijd gevoerd met het water en overwonnen.

Het hoofd is met de sokkel verbonden door een middendeel, schouders, opgebouwd uit plateau's met onregelmatige vormen. Je kunt er de verbeelding in zien van aangeslibd land en dijken die het moeten beschermen. De zuil die het plateau draagt verheft het beeld de hoogte in.

Sokkel en zuil geven het beeld een stevige basis, zoals een boom geworteld is in de aarde. Normaal sta je er niet of zelden bij stil wie of wat de mensen waren die in vervlogen tijden een woonplaats vaak letterlijk uit de klei trokken. Het beeld van Odekijn brengt je daar wel toe. Met het beeld brengt Sander Littel hem en de andere pioniers de eer die hen toekomt.

De hoed is een opvallend aspect van het beeld. Speelt er meer dan de verwijzing naar Hoedekenskerke? Het wegwaaien heeft alles te maken met de wind, die meestal vanuit het zuidwesten het land binnenwaait. Het beeld staat met het gelaat die richting op en verbindt de locatie met de Westerschelde verderop. Als de wind de hoed mee zou nemen zou die verdwijnen in ruimte en tijd.

Zoals de herinnering aan Odekijn ook bijna is vervlogen. Zolang het beeld er staat en de hoed nog niet is verdwenen, blijft de herinnering echter bestaan. Met een Odekijnweg had die herinnering nog verder kunnen voortleven.

Gepubliceerd 24 juli 2023

[Link Facebook](#)

Portret van Charles Ludovicus de Meulemeester uit 1885, vervaardigd door F. Piron uit Antwerpen

Foto West-Brabants Archief

CHARLES DE MEULEMEESTER

In 'Waterschans', het blad van de Geschiedkundige Kring Bergen op Zoom van juni 2023 staat een artikel met de kop 'Voormalig oesterlab voor het nageslacht behouden'. Het gaat om het voormalig biologisch laboratorium uit 1937 aan de Wittoucksingel 35 te Bergen op Zoom. Dit voorjaar werd het gemeentelijk monument 487. Een aantal waar veel Zeeuwse gemeenten een voorbeeld aan zouden kunnen nemen. Ook een monument met een Bevelandse achtergrond. In 1870 begon een Goese bierbrouwer daar een oesterkwekerij.

We zoeken even in de Zeeuwse archieven of we iets kunnen vinden van deze Goese ondernemer. In de Goesche Courant van 24 oktober 1871 vinden we op pagina 6 een berichtje dat de burgemeester en wethouders van Goes grond aan de haven in erfpacht uitgeven aan C.L. de Meulemeester en de in deze stad bekende meelfabrikant J.H.C. Kakebeeke voor het maken van een 'inrigting, om pannen te bereiden voor de kunstmatige oesterteelt'.

In de beginjaren zeventig van de negentiende eeuw komen we in de Goesche Courant nog regelmatig de naam van C.L. de Meulemeester tegen als lid van de gemeenteraad van Goes. Als katholiek heeft hij voor de liberale partij hierin zitting, zeer tot ongenoegen van de rooms-katholieke kiesvereniging, die de voorkeur heeft voor een andere kandidaat.

De bedrijfsnaam De Meulemeester bestaat nog steeds in Yerseke. Op 18 mei 2023 schreven we over de geschiedenis van dit bedrijf op onze Facebookpagina. Nu nemen we een deel over uit de Waterschans over deze Bevelandse grondlegger. In 1873 begint hij zijn bedrijf in Bergen op Zoom, en daar nemen we het artikel van onze zusterorganisatie uit die plaats over.

We zetten een stap terug in de tijd. Naar de tweede helft van de negentiende eeuw. Meer precies naar 1870. Om uit te komen bij één van de pioniers van de oestercultuur in ons land: Charles L. de Meulemeester uit Goes. Aan hem en zijn opvolgers heeft de recent overleden Bergse geschiedschrijver Gijs Asselbergs in 2014 het indrukwekkend boek De Meulemeester gewijd. Met als ondertitel 'parel ander de schaal- en schelpdierleveranciers gedurende een 'gros' aantal jaren'.

Daarin schetst Asselbergs hoe deze Charles L. de Meulemeester, bierbrouwer uit Goes, in 1870 met twee plaatsgenoten enkele oesterpercelen pacht in de Oosterschelde voor een nieuwe tak van nijverheid: kunstmatige oesterteelt. Op gekalkte dakpannen op de bodem van die zeearm worden de oesters gekweekt. Na de oogst worden valgroeiende oesters, bestemd voor de consumptie, in putten opgeslagen.

De Meulemeester zoekt naar een plek voor zogeheten 'binnendijkse' oesterputten, waar hij minder van weersomstandigheden afhankelijk is dan in het open water. Hij komt in 1873 uit in Bergen op Zoom bij het voormalige fort de Waterschans aan de 'Kop van 't Hoofd'. Gelegen aan de Oosterschelde naast de ingang van de buitenhaven. Zo kan hij via een duiker in de dijk gebruikmaken van de getijdenwerking van deze dan nog open verbinding met zee. In de ondiepe gracht binnen de oude fortwal maakt hij diverse putten. Natte pakhuizen worden ze ook wel genoemd.

Bergen op Zoom is in meer opzichten voor De Meulemeester en zijn bedrijf C.L.de Meulemeester en Co en zijn collega-oesterhandelaren de firma Swaan & Van Renterghem en later J.P. Bredius een geschikte plek. De stad beschikt immers sinds 1863 over een station en dus een spoorverbinding met het achterland. Ook oesters vanuit putten in de Eendracht bij Halsteren en Tholen worden met de tram vanaf de Thoolse dijk naar het Bergse station gebracht. Voor afnemers in het buitenland.

De sloop van de Bergse stadswallen is in 1868 begonnen. Op de geslechte vestinggronden komt ruimte voor nieuwe woningen (in het oosten) en bedrijven (in het westen). Arbeidskrachten zijn er genoeg. Suikerfabriek Wittouck aan de haven krijgt in 1873 gezelschap van twee soortgelijke bedrijven. Ook elders in West-Brabant (onder meer in Steenberg, Roosendaal en Dinteloord) schieten die uit de grond. In het verlengde daarvan vestigen zich ijzergieterijen en machinefabrieken in Bergen op Zoom.

De Meulemeester zelf verhuist er in 1874 heen. Samen met zijn zus Amalia. Eerst naar een pension in de Rijkebuurtstraat 19, daarna koopt hij in 1877 het pand aan Fortuinstraat 14. Hij stoot zijn bedrijven in Goes af en concentreert zijn business, ook de dakpannenkalkerij, in de Markiezenstad.

In 1879 staat hij mede aan de basis van de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering van de Oestercultuur. Zowel wetenschappelijk als op handelsgebied. De man staat ook open voor experimenten met vis en schelpdieren.

Interessant is dat hij in 1881 samen met oesterondernemers in de stad toestemmen aan de minister van Waterstaat voor aanleg van een telefoonbinding tussen hun kantoren in de stad en de oesterpitten. Klanten kunnen nu sneller worden geholpen.

De sloop van de Bergse stadswallen is in 1868 begonnen. Op de geslechte vestinggronden komt ruimte voor nieuwe woningen (in het oosten) en bedrijven (in het westen) Arbeidskrachten zijn er genoeg. Suikerfabriek Wittouck aan de haven krijgt in 1873 gezelschap van twee soortgelijke bedrijven. Ook elders in West-Brabant (onder meer in Steenberg, Roosendaal en Dinteloord) schieten die uit de grond. In het verlengde daarvan vestigen zich ijzerglete- rijen en machinefabrieken in Bergen op Zoom.

Ook bestuurlijk spreekt Charles L. de Meulemeester in zijn woonplaats en daarbuiten een woordje mee. Hij wordt voorzitter van de rooms kiesvereniging in de stad en eind 1887 verkozen tot Statenlid in Noord-Brabant voor het district Bergen op Zoom. Daarnaast is hij, zo meldt Gijs Asselbergs, president van het comité ter viering van het gouden priesterjubileum van paus Leo XIII. Dit comité zorgt ervoor dat ook arme gezinnen dit feest kunnen vieren. Vanuit Bergen op Zoom krijgt de jubilaris in het Vaticaan duizend oesters in een speciale verpakking cadeau.

Op 31 oktober 1889 overlijdt de man die vanuit Bergen op Zoom de kunstmatige oesterkweek en de handel daarin op de kaart zette. De industrieel in bonus en maatschappelijk weldoener is slechts 46 jaar geworden. Hij laat zijn vrouw Euphrasia van Hasselt en vier kleine kinderen meer dan een miljoen gulden na. De weduwe laat zich na zijn overlijden zakelijk bijstaan door twee zwagers. De firma C.L. de Meulemeester & Co houdt als zodanig op te bestaan. Samen met enkele andere oesterondernemingen wordt in 1890 de NV De Nederlandsche Maatschappij voor Kunstmatige Oesterteelt opgericht. Met pachtgronden in de Oosterschelde en de Zuiderzee. De NV gaat naar de beurs met achter de naam de toevoeging: voorheen onder de Firma C.L. de Meulemeester & Co.

Tot zover het artikel over de grondlegger van het bedrijf. Hoe het verder is gegaan onder zijn opvolger, en hoe het bedrijf in Yerseke terecht kwam kun je lezen in ons vorige artikel: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=620283526802682&id=100064631204525

Gepubliceerd 10 augustus 2023

[Link Facebook](#)

WILLEN IS KUNNEN

Gymnastiekvereniging Willen is Kunnen vierde 15 juni 2023 het 135-jarig bestaan. Maar het had niet veel gescheeld of de club uit Wemeldinge had dat feest niet eens gehaald. Het 'oudje' is net op tijd nieuw leven ingeblazen, lezen we in de PZC van 19 juni 2023.

Op 17 juli 1888 werd de gymnastiekvereniging 'Willen Is Kunnen' opgericht in Wemeldinge, afgekort als WIK. Op hun website lezen we dat het in de eerste jaren een vereniging was voor jongens van 18 jaar en ouder. Jongere jongens mochten alvast in de aspiranten groep maar waren nog geen officieel lid. De eerste 25 jaar van haar bestaan was WIK een kleine vereniging. In 1913 was de groep turners zo gegroeid dat er twee groepen kwamen, een groep ouderen en een groep voor jongens van de lagere school. Pas in 1916 werd officieel de leeftijd om lid te kunnen worden verlaagd van 18 naar 16 jaar. In 1914 sloten ze zich aan bij het Nederlands Gymnastiek Verbond, de voorloper van de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (KNGU).

In 1922, WIK bestond toen al 35 jaar, werd er voor het eerst een meisjesgroep gestart. Pas 17 jaar later in 1939 kwam er ook een vrouw in het bestuur, dat voor die tijd alleen uit mannen bestond. Na de tweede wereldoorlog groeide het aantal leden verder en werd ook de leeftijd om lid te kunnen worden steeds verder verlaagd. Nu kun je al vanaf 2 jaar lid worden van de peutergroep.

Vanaf de oprichting in 1888 tot 1922 werd er geoefend in het gymnastieklokaal van de openbare lagere school aan de Wilhelminastraat te Wemeldinge. Een gebouw dat inmiddels is vervangen door enkele woningen met de huisnummers 5 t/m 5c.

Daarna waren de gymnastieklessen twintig jaar in de voormalige brandweerkazerne aan de Noordelijke Achterweg te Wemeldinge (nu huisnummer 59a). Van 1942 tot 1970 waren de trainingen aan de Dorpsstraat, waar nu het muzieklokaal van O.K.K. is. In 1970 verhuisde de gymnastiekvereniging naar het toen nieuw gebouwde Sportcentrum 'Burgemeester van Sas' aan de Kromomme. Dat sportgebouw is genoemd naar Cornelis Nicolaas Ferdinand van Sas (1911-2000). Van 1947 tot 1970 was hij burgemeester van Wemeldinge. In het boek 'Wemeldinge, een dorp tussen kerk en kanaal' uit 2005 van G.J Lepoeter en J.C de Groene is meer te lezen over de historie van deze gymnastiekvereniging.

De laatste jaren heeft WIK - mede door de coronajaren - het zwaar. In de PZC van 19 juni 2023 zegt Rob van Schellen, al zeventien jaar voorzitter van WIK, dat de vereniging nog steeds belangrijk is voor het dorp. "Dan gaat het om de leefbaarheid", zegt hij. "Je wilt dan een beetje het verenigingsleven op peil houden. Na de voetbalclub en de fanfare lijkt me de aanwezigheid van een gymnastiekvereniging ook van belang."

Dat Willen is Kunnen uit 1888 komt en nu nog altijd onder deze naam bestaat, is bijzonder. In het laatste kwart van de negentiende eeuw werden in Zeeland overal gymnastiekverenigingen opgericht. Vaak kon je daarbij ook andere sporten beoefenen. Het was de tijd nog net voordat het voetbal hier in de provincie kwam. Op dat moment was gymnastiek eigenlijk de enige sport die in verenigingsverband van start ging.

Veel verenigingen hielden op te bestaan, fuseerden of gingen op in andere vereniging. Maar WIK in Wemeldinge hield stand. In de 'Goessche Courant' van 5 maart 1889 wordt de 'eerste openbare uitvoering' van WIK beschreven: 'Den tijd van het bestaan der vereeniging in aanmerking genomen, werd het programma op verdienstelijke wijze afgewerkt. Onder leiding van hun ijverigen directeur dhr. Bartelse hebben de leden op het gebied der gymnastiek reeds goede vorderingen gemaakt, en gaan zij op den ingeslagen weg voort, waaraan niet te twijfelen valt, dan zal W.I.K. een vereeniging worden die naast de beste een plaats waardig is. (..) Mogen vele plattelandsche gemeenten het goede voorbeeld van Wemeldinge volgen door te trachten een vereeniging als W.I.K. tot stand te brengen en zodoende de gymnastiek te beoefenen op plaatsen, waar zij thans ter nauwernood met name bekend is.'

In die begintijd was WIK een soort omnivereniging, waarin verschillende soorten activiteiten waren ondergebracht. Gymnastiek was de hoofdmoot, maar tegelijk was er ook ruimte voor toneelspel en het houden van voordrachten. Anno 2023 is er (peuter)gym, freerunning en volleybal.

Foto: Burgemeester Van Sas met koningin Juliana op 3 juni 1967 tijdens de opening van het Schippersinternaat te Wemeldinge.

Gepubliceerd 11 augustus 2023

[Link Facebook](#)

STAD OF DORP

Mag je Goes een stad en Kapelle een dorp noemen? Officieel bestaan er helemaal geen dorpen en steden meer in Nederland. Stadsrechten zijn al meer dan tweehonderd jaar geleden afgeschaft. In de Nederlandse wet gaat het alleen nog maar over gemeenten. Dat betekent dat Goes en Kapelle dus gemeenten zijn.

Ooit was een plaats een stad wanneer het stadsrechten had. Dan had die plaats het recht om tol te heffen, een eigen munt te maken en een stadsmuur te bouwen. Later werd bepaald dat er geen onderscheid meer moest zijn tussen dorpen en steden. In 1851 om precies te zijn, door de Gemeentewet die staatsman Thorbecke in het leven riep. Door de Gemeentewet vervielen deze rechten en ook de privileges.

Ondanks het feit dat de term stad of dorp tegenwoordig niks meer zegt voor de wet, gebruikt iedereen deze begrippen nog wel. Hoe zit dat? Er is geen eenduidige definitie, wat betekent dat iedereen het anders interpreteert.

“Vanuit een sociologisch oogpunt is een stad een kerngebied van een grotere omgeving met een bestuurlijk, cultureel en economisch centrum”, zegt stadssocioloog Linda Zuiderwijk. “Het is een plaats waar mensen vrij dicht op elkaar wonen. Waar openbare ruimtes als pleinen en parken zijn en waar je vreemden kunt tegenkomen die veel van jou verschillen. Dat kan op allerlei manieren: iemand die heel anders denkt, iemand met een andere achtergrond of iemand die anders stemt. In een dorp heerst over het algemeen meer een gemeenschapsgevoel, kom je vaker bekenden tegen en zijn er meestal minder verschillen tussen de inwoners. Ook is een stad een plek waar ruimte is om een gezamenlijke mening te uiten, bijvoorbeeld door middel van een demonstratie.”

Er zijn veel mensen die denken dat de status stad of dorp ook iets te maken heeft met het aantal inwoners. Is dat zo? “Vanuit een sociologisch perspectief niet”, zegt Linda. Ook volgens Pauline van Voorst, woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, is er geen minimumaantal inwoners voor een stad.

Vanuit elk oogpunt is de definitie stad weer anders, doordat er dus geen eenduidige definitie meer is. Natuurlijk mag je Goes een stad noemen, maar officieel is het een gemeente. Het vroegere Reimerswaal was ook een stad. Kortgene was een ‘smalstad’. Dat was een kleine stad die in de vijftiende eeuw geen vertegenwoordiging kreeg in de toen ontstane Provinciale Staten van Zeeland.

De Zeeuwse steden waren van oorsprong verdeeld in twee groepen die afwisselend werden aangeduid als enerzijds "grote", "goede" of "grafelijke" steden en anderzijds "smalle" of "simpele" steden. Bij de totstandkoming van de Staten van Zeeland in de late vijftiende eeuw, kregen de grafelijke steden hier zitting in. De grafelijke steden in de Staten van Zeeland waren aanvankelijk Middelburg, Zierikzee, Goes, Reimerswaal en Tholen. Na de Opstand tegen Spanje kwamen hier Vlissingen en Veere bij, terwijl de afgevaardigden van Reimerswaal na 1578 vanwege het langzaam verloren gaan van deze stad niet meer in de vergaderingen van de Staten van Zeeland verschenen.

Dit artikel is voor een deel overgenomen van de website <https://indebuurt.nl/> Daarop vind je nieuws over een groot aantal gemeenten. Het is een initiatief van DPG Media, het uitgeverconcern van veel regionale kranten zoals de PZC. Uit Zeeland vind je daarop nieuws uit Middelburg en Vlissingen. Dit artikel is een bewerking van een artikel over Middelburg.

Gepubliceerd 15 augustus 2023

[Link Facebook](#)

RUIM HONDERD JAAR HERENMODE

In de PZC van 11 juli 2023 een artikel over herenmodezaak Van Westen te Goes. Al ruim honderd jaar een familiebedrijf dat eigendom wordt van een landelijke keten. Reden om eens de historie van dit bedrijf in te duiken.

We vinden een kort overzicht van de geschiedenis op hun website. Het begint in 1919. Kleermaker Jaap van Westen - opa van de huidige eigenaar Pim van Westen - koopt een klein pandje aan de Lange Vorststraat in Goes.

Jacob (zoals Jaap eigenlijk heet) van Westen is op 25 april 1893 in Borssele geboren als zoon van Marinus van Westen en Maatje Walhout. Hij is het derde kind in een gezin dat zou uitgroeien tot negen kinderen (zeven zonen en twee dochters). Bij het beroep van zijn beide ouders staat dat ze arbeider zijn. Dat is opvallend omdat bij de vrouwen vaak geen beroep staat vermeld. Zijn ouders zijn op dat moment 39 en 35 jaar. Ook opvallend is dat alle kinderen de volwassen leeftijd zullen bereiken, hoewel op dat moment de kindersterfte nog vrij hoog is.

Op 3 juli 1919 trouwt Jacob op 26-jarige leeftijd met zijn 24-jarige dorpsgenote Jannetje Fraanje. Zij is de dochter van wagenmaker Pieter Fraanje en Cornelia Steenblok. Over de familie Fraanje hebben we al vaker gepubliceerd. Een telg uit deze familie heeft een meubelzaak gehad in de Korte Vorststraat. Jacob en Jannetje hebben een pandje gekocht in de Lange Vorststraat te Goes, waar ze zich na hun huwelijk vestigen.

Volgens de wijkindeling van 1920, zoals we deze vinden bij het Gemeentearchief Goes, heeft hij zich gevestigd op nummer 78. Zijn buurman op nummer 76 is de in Goes bekende fotograaf J. Magielse. Vele door hem gemaakte portretten zijn aanwezig in datzelfde gemeentearchief. Het is in het rijtje waar van 1948 tot 2014 Modehuis Berco was gevestigd en waar in 2023 zaken zitten als O'Moda en Perry Sport.

Jacob's broer, de op 20 september 1897 geboren Johannes van Westen, is eveneens kleermaker. Hij trouwt op 18 oktober 1923 met Elisabeth Fraanje, een jongere zus van zijn schoonzus Jannetje die met Jacob is getrouwd. Dit jonge echtpaar vertrekt naar Zeeuws-Vlaanderen en beginnen een kledingzaak in Zaamslag. Deze zaak vierde dit jaar het 100-jarig bestaan. Johannes overlijdt al op 34-jarige leeftijd op 19 september 1932. Zijn weduwe zet dan de zaak voort. Na de Tweede Wereldoorlog neemt hun 17-jarige zoon Piet de zaak over.

In 1919 verkoopt Jaap van Westen samen met zijn vrouw zelfgemaakte kostuums en herenmodeaccessoires zoals handschoenen, hoeden, petten en losse boorden. Jaap timmert veel aan de weg, want we komen op de website krantenbankzeeland veel advertenties tegen in verschillende kranten.

De eerste advertentie van hem vinden we in de Nieuwe Zeeuwsche Courant van 5 februari 1923. Hij heeft een grote partij op de kop weten te tikken van stropdassen en strikjes (met en zonder band). Maar liefst tweeduizend stuks die hij verkoopt vanaf 35 cent. Wervend staat 'Doet uw voordeel en koopt in Kleine Winst'. Zijn zaak heeft nog geen grote bekendheid, waardoor hij probeert mee te liften op de bekendheid van zijn buurman, getuige de toevoeging 'Naast dhr. J. Magielse'.

Het blijft een zaak van grote partijen die met kleine winst verkocht worden, met het idee dat vele kleintjes een grote maken. We vinden dat ook terug in de advertentie die Van Westen plaatst op 31 januari 1925 in De Zeeuw, het christelijk-historisch nieuwsblad voor Zeeland. Tussen aanhalingstekens 'Kleine Winst' waarin hij 'The Vero' aanprijst. Prominent staat er een getekend mannenhoofd met pet. Het moet iets nieuws zijn dat in de etalage te zien is. Dezelfde soort advertenties zien we ook van zijn broer in Zaamslag.

Ook zien we in die jaren advertenties in de Sinterklaastijd. In de Goesche Courant van 29 november 1929 de wervende tekst 'De man van smaak koopt zijne St Nicolaas cadeaux in onze zaak'.

In 1931 heeft Van Westen blijkbaar zijn zaak uitgebreid met het pandje van zijn buurman Magielse, want we zien dan in een advertentie op 28 maart 1931 in dagblad De Zeeuw een dubbel huisnummer 76-78. Naast de heerenkleding verkoopt hij nu ook kinderkleding. Hij gebruikt dan ook de sjeike naam 'Maison Van Westen'.

De Lange Vorststraat in Goes verandert geleidelijk van woonstraat in winkelstraat. Van Westen is dan al een bekende naam, want nu adverteren andere winkels dat ze naast hem zitten. In dagblad De Zeeuw van 27 november 1931 staat een advertentie van Simons' Goudzaak die gouden verloovingsringen aanbiedt. En voor wie het nog niet weet, de toevoeging: 'Naast Van Westen'.

We vinden in de jaren dertig meerdere advertenties waarbij Van Westen zich niet alleen richt op klanten uit de omgeving van Goes, maar ook uit de omgeving van Middelburg. En dan wordt het 1940, het begin van de Tweede Wereldoorlog, die tot 1945 zal duren. Gedurende deze oorlogsjaren worden er geen advertenties geplaatst. We zien dat bij meerdere winkels. Is het een stil verzet om niet in door de Duitse bezetter gecensureerde kranten te adverteren? Of is het gewoon geldgebrek, waarbij mensen minder te besteden hadden waardoor de inkomsten terugliepen?

Na de bevrijding in mei 1945 vinden we in het Zeeuwsch Dagblad van 26 juli 1945 weer de eerste advertentie. Blijkbaar hadden klanten in het laatste oorlogsjaar 1944 stof ingeleverd, want we zien de tekst: "Ontvangen zending petten van in 1944 ingeleverde stof. Kunnen van heden af worden afgehaald." Ook kan er weer stof ingeleverd worden voor het maken van petten. Jaap van Westen heeft zijn oude vak van kleermaker opgepakt en maakt petten voor 'Jan met de pet'. Ook kan er stof ingeleverd worden voor het maken van overhemden. Het doet me denken aan m'n schoonmoeder die in die periode jurken maakte uit beddenlakens.

En dan komen we andere adressen tegen. Is het een wijziging van huisnummers in de Lange Vorststraat in Goes of was er een verhuizing. We vinden geen advertenties van een heropening. Maar in de PZC van 2 september 1986 is Maison Van Westen gevestigd op huisnummer 102 in plaats van 78. En in de PZC van 31 juli 1948 waren we al een advertentie tegen gekomen dat Berco was gevestigd op nummer 42, terwijl er in de Lange Vorststraat een gevelsteen zit waarop staat dat deze zaak wat verderop gevestigd was. Uit navraag bij het personeel blijkt dat de kledingzaak van Van Westen in Goes altijd op dezelfde locatie heeft gezeten. De huisnummering is in de loop der jaren gewijzigd. Door samenvoeging van panden klopt deze nummering eigenlijk weer niet in deze straat.

Op de website van Van Westen lezen we dat rond 1950 zoon Piet van Westen de winkel overneemt van zijn vader Jaap. Na 1980 nemen twee zonen van Piet - Pim en Jaap - de zaak over, waardoor de derde generatie het bedrijf voortzet.

In de PZC van 11 juli 2023 zegt Pim van Westen (59): "Maar aan alles komt een eind. Het is beter om te stoppen vóór de klad erin komt." De zaak wordt overgenomen door het Brabantse familiebedrijf Feenstra. De naam Van Westen blijft nog wel even bestaan, en het personeel wordt overgenomen. Pim mijmert nog in de PZC: "Ik kan me nog herinneren dat ik als klein jochie verstoppertje speelde tussen de kleding. Opa woonde toen nog achter de winkel, dus ook daar was ik vaak te vinden." Na 104 jaar heeft er geen Van Westen meer de leiding over het Goese bedrijf.

Foto: De winkel van Van Westen in de Lange Vorststraat te Goes waar het in 1919 begon.

Naschrift van Peter Frijhoff:

Volgens mij heeft Van Westen het pand Lange Vorststraat 76 in 1931 niet van Magielse gekocht. Magielse vertrok in november 1923, en het pand werd via een openbare verkoping in juli 1924 gekocht door de fa. Trimpe, handelend in delicatessen enz. onder de naam 'Het Vruchtenmagazijn'. In april 1930 kocht van Westen dit pand en breidde de zaak daarmee uit naar Lange Vorststraat 76-78. In tegenstelling tot de tekst in het artikel verschijnen in de jaren 1940 t/m 1942 in De Zeeuw 4 advertenties. In september 1949 worden de huisnummers in de Lange Vorststraat gewijzigd. Maison van Westen, Lange Vorststraat 76-78 wordt Lange Vorststraat 100-102. In juni 1959 worden deze panden afgebroken samen met het van Sigarenmagazijn De Munck gekochte pand Lange Vorststraat 98. Tijdens de verbouwing verhuist van Westen tijdelijk naar een tent bij de Stenen Brug. In november 1959 heropent van Westen in het nieuwe moderne pand, nu met adres Lange Vorststraat 98-100-102.

Gepubliceerd 1 september 2023

[Link Facebook](#)

De portaalkranen in Kats in 2022. Foto: Hens ter Kuile.

DE KRANEN VAN KATS

De Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen (NedSEK) heeft tot doel het behoud van cultuurhistorisch waardevolle kranen. In het Noordbevelandse Kats staan in de voormalige werkhaven de kranen die gebruikt zijn bij de Deltawerken, zoals de aanleg van de Zeelandbrug en de Oosterscheldekering. Voor het hijsen en transporteren van de betonnen bouwelementen waren zware kranen nodig. In de Nieuwsbrief van augustus 2023 wordt gepleit voor het behoud van dit cultuurhistorisch erfgoed. Ook vanuit de Heemkundige Kring De Bevelanden wordt dit door bestuurslid Gerard van der Wal gevolgd.

Het Duitse kranenbouwbedrijf Peiner leverde daarvoor in 1963 twee portaalkranen, destijds de grootste van Europa. Voor de vervaardiging en transport van de nog zwaardere elementen voor de Oosterscheldekering werden de kranen aangepast. De eens grootste betonfabriek ter wereld en kranen waren vervolgens nog in bedrijf voor onderdelen van talloze infrastructurele werken en fundaties en pylonen voor offshore windmolens.

Na de sluiting van de betonfabriek vonden nog incidenteel werkzaamheden in de werkhaven in Kats plaats, maar de werkhaven mocht tenslotte niet meer als zodanig nog de naam dragen en wordt nu alleen nog gebruikt als aanlegplaats voor pleziervaartuigen. Zo bleven de twee kranen en een haven met haventerrein over.

Sinds 2008 worden er gesprekken gevoerd over de herontwikkeling van het gebied. Er kwam een Comité Toekomst Haven Kats. Momenteel is een projectontwikkelaar bezig met plannen voor het terrein die sinds november vorig jaar onderwerp van discussie zijn. De gemeente Noord-Beveland kwam aan zet. Mede vanwege de bijzondere kranen werd BOEi benaderd en is NedSEK gepolst over de status en de cultuurhistorische waarde.

De herontwikkeling is een complexe zaak waarbij naast de gemeente ook de provincie, Rijkswaterstaat en het Waterschap betrokken zijn. Maar de intentie is dat de karakteristieke kranen behouden blijven, naast woningbouw en de verdere ontwikkeling tot jachthaven.

De twee kranen zijn onverbreekelijk verbonden met de ontsluiting van de Provincie Zeeland, de aanleg van de Deltawerken en andere infrastructurele werken. Ze vertegenwoordigen een belangrijke fase in de schaalvergroting van portaalkranen, en van de hijstechniek in het algemeen. Ze maakten een spectaculaire schaalvergroting van betonnen elementen in de waterbouw mogelijk. Ze staan ook aan de basis van de ontwikkeling van offshore platforms en windmolens. Ze waren onderdeel van innovatief ensemble van werktuigen en kranen.

In 2015 werd de Zeelandbrug een Rijksmonument. De portaalkranen van Kats zijn onverbreekelijk met de bouw van deze brug verbonden en zijn ook duidelijk zichtbaar vanaf de brug. Die gezamenlijke geschiedenis maakt het alleen al waard om deze kranen te behouden en een betekenisvolle herbestemming te geven. Ze zouden een rol kunnen spelen in de educatie over ontwerp, fabricage, montage en onderhoud van deze heroïsche waterwerken.

Alhoewel de kranen dus geen Nederlands product zijn, zet NedSEK zich toch in voor het behoud van deze bijzondere kranen met een bijzondere geschiedenis en hoge symboolwaarde.

Gepubliceerd 3 september 2023

[Link Facebook](#)

BELGISCHE CONSUL IN HANSWEERT

We ontvingen een e-mail van Louis de Block uit België, of om precies te zijn uit Vlaanderen. Hij heeft een aantal dozen met foto's uit de jaren twintig van de vorige eeuw gevonden. Zijn grootvader (1889-1971) had een familie- en vriendschapsband met Frederik Vincent (Frits) de Groof, ere-consul van België, geboren te Kruijningen op 19 maart 1901 en overleden te Goes op 25 februari 1972. Diens grootvader, die dezelfde voornamen had, was reeds erkend als consulaire agent in Bath en waarschijnlijk later in Vlissingen (Goessche Courant, 28 augustus 1862).

Een van de foto's toont een huis waar klaarblijkelijk een Belgische consulaire dienst gevestigd was. Men ziet een bord met het wapen van het koninkrijk België. Op het bovenraam van de hoofdingang kan men (met moeite) de naam DE GROOF lezen met twee initialen, waarschijnlijk F.V. Hij vraagt zich af waar het huis op de foto staat, of stond als het inmiddels is afgebroken. Is het Bath, Vlissingen of Hansweert? We hebben de foto gedeeld in de Klankbordgroep van de Heemkundige Kring De Bevelanden.

Consuls werden door verschillende landen benoemd in Nederlandse havenplaatsen. Voordat ze hun werk kunnen doen moeten ze door de Nederlandse overheid worden toegelaten. Dat gebeurt op basis van een overeenkomst tussen de twee landen. De thans geldende overeenkomst tussen Nederland en België dateert van 17 april 1855. De taak van een consul is het hulp bieden aan inwoners uit het land waarvoor hij of zij consul is. Het zijn geen beroepsdiplomaten, maar zijn wel onmisbaar voor het internationale netwerk. Honorair consuls (ook wel ereconsuls) zijn er voor inwoners van dat land in bijvoorbeeld noodsituaties. Op grond van het Verdrag van Wenen uit 1963 hebben consuls een beperkte diplomatieke immuniteit. Voor hun diensten ontvangen ze een vergoeding. Het is echter geen 'hoofdberoep' maar een nevenfunctie.

Vanuit de Klankbordgroep kwamen verschillende reacties. Peter Frijhoff heeft wat onderzoek gedaan en meldt: Joannes Ludovicus Felix Adolphus de Groof was gehuwd met Anna Troelstra. Hij was expediteur in Kruijningen (Hansweert), met ongetwijfeld een kantoor/woonhuis bij de sluizen te Hansweert. Hij was mogelijk tot 1928 vice-consul van België.

In november 1928 huwde zijn zoon Frederik Vincent de Groof (geboren te Kruijningen op 19 maart 1901) met Jeanne Marie Pauline Retsin (geboren te Antwerpen op 14 april 1904). F.V. de Groof werd benoemd tot vice-consul van België en in december 1928 bij Koninklijk Besluit officieel toegelaten. In januari 1930 volgde zijn benoeming tot consul met officiële toelating in maart van dat jaar.

Net als zijn vader Joannes was Frederik Vincent expediteur. Hij woonde tot ongeveer 1938 in villa Anfrei (het latere Maria Oord) te Hansweert. De villa was genoemd naar de drie kinderen van Joannes en Anna: Anna, Frederik en Willem.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de villa bezet door de Duitsers, reden waarom Frederik er na de Tweede Wereldoorlog niet meer wilde wonen. Frederik de Groof overleed in 1972. Dagblad De Stem van 26 februari 1972 wijdde een uitgebreid artikel aan de begrafenis.

Van Peter de Poorte van de ZB (Zeeuwse Bibliotheek) ontvingen we het bericht dat het gebouw een onderdeel is van de gebouwen van de Rijksrechten in Hansweert-oost. Deze gebouwen zijn na de verbreding van het Kanaal door Zuid-Beveland - eind vorige eeuw - gesloopt. Hij stuurt een foto waar het gebouw ook op staat uit 1900.

Deze gegevens hebben we doorgestuurd naar Louis de Block. Op 31 juli 2023 volgt zijn reactie. Hij denkt dat de foto, die hij gestuurd had uit 1911 is. Met dit gegeven denkt hij dat de volgende personen op de foto staan: Joannes Ludovicus Felix Adolphus (John Louis) de Groof, consul van 1873 tot 1943. Achter hem zijn vrouw Anna Troelstra (familie van de bekende Nederlandse politicus). Verder hun dochter Annie Joséphine de Groof, geboren op 14 april 1899, 12 jaar oud en hun zonen Frederik Vincent (Frits) de Groof, geboren op 19 maart 1901, 10 jaar oud en Willem Jan Louis de Groof, geboren op 14 november 1902, 9 jaar oud. Verder nog twee onbekende dames.

Frederik Vincent de Groof (1901-1972) was expediteur en ere-consul. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij officier bij de Prinses Irene Brigade. Hij was gehuwd met Jeanne Marie Pauline Retsin (1904-1996). Hij droeg dezelfde voornamen als zijn grootvader Frederik Vincent de Groof (1832-1893) die gehuwd was met Joséphine Marie Jeanne Retsin (1833-1876). Beide dames hadden een familieband met de moeder van de grootvader van Louis de Block, Jeanne Henriette Retsin (1866-1957).

De verschillende generaties van de familie De Groof hadden banden met de Belgische overheid. Ze waren rooms-katholiek en van oorsprong afkomstig uit de omgeving van Antwerpen en Brugge. Na de Franse tijd hadden ze zich in Vlissingen gevestigd. Vernoedelijk waren ze ook aanhangers van de Franse keizer. Zo komen we een Jean Baptiste Napoleon de Groof tegen die in 1802 te Antwerpen is geboren. Een ander saillant detail is dat familiesleden tijdens hun Walcherse periode bij rechtzaken waren betrokken, waarbij ze een plaatsgenoot hadden beschuldigd van laster of smaad, die dan werd veroordeeld tot betaling van een boete. De familie behoorde ook na hun vestiging in de noordelijke Nederlanden tot de notabelen van hun gemeenschap.

Verschillende leden van de familie hadden bestuurlijke functies, zoals gemeenteraadslid van Vlissingen (1863-1875), Fort Bath (1864-1869) en Kruiningen (1932-1939). Over F.V. de Groof (1832-1893) schreef de Goessche Courant van 28 augustus 1862: "De heer F.V. de Groot is erkend als consulaire agent van België te Bath." De vader van deze laatste was Joannes Baptista de Groof (1802-1876) en was al enkele jaren na het uitroepen van de onafhankelijkheid van België (1830) al in 1839 benoemd door koning Leopold I als Belgische consul te Vlissingen. Een andere nazaat, W.J.L. de Groof (geb. 1902), werd veearts. Zijn huis werd de kern van het huidige sterren-restaurant Inter Scaldes te Kruiningen.

De laatste Belgische consul F.V. de Groof (1901-1972) en zijn echtgenote J. de Groof-Retsin (1904-1996) woonden de laatste jaren in Goes. Beiden hielden echter hun band met Hansweert in stand. Zo werd onder grote belangstelling de laatste eer bewezen aan 'hun meneer De Groof', zoals hij door de dorpsgemeenschap in Hansweert werd genoemd. In een dichte mist ging de rouwstoet door het dorp langs zijn geboortehuis Mariaoord, op weg naar het crematorium Westerveld. De koninklijke harmonie Scheldegalm, waarvan hij beschermheer was, speelde en de Nederlandse en Belgische vlag hingen in Hansweert halfstok. Enkele maanden later werd zijn echtgenote J. de Groof-Retsin benoemd tot beschermvrouwe van het muziekkorps, waardoor de band met Hansweert bleef bestaan. Zij overleed op 2 februari 1996 te Goes.

Foto 1: De foto uit 1911 die we van Louis de Block ontvingen met het gezin De Groof/Troelstra en hun kinderen.

Foto 2: De gebouwen van de Rijksrechten in Hansweert-oost begin 1900, die we van de ZB ontvingen.

Gepubliceerd 10 september 2023

[Link Facebook](#)

VOSKUIL OP DE BEVELANDEN

Van de schrijver J.J. Voskuil (1926-2008), bekend van de romanserie 'Het Bureau', verschijnen tot 2025 zijn dagboeken. In totaal zeven boeken met in totaal vierduizend pagina's. Inmiddels zijn de eerste twee delen verschenen over de jaren 1939-1965. Van zaterdag 15 juni 1963 tot woensdag 3 juli 1963 bezoekt hij op de fiets met zijn vrouw Lousje Voskuil-Haspers (geb. 1926) Zeeland. Een regenachtig avontuur waardoor ze, Lousje ziek van alle nattigheid, op 3 juli 1963 de trein vanuit Bergen op Zoom naar Den Haag nemen. De gedeelten over hun bezoek aan de Bevelanden nemen we over omdat het een beeld geeft van dit gebied in 1963.

Op dinsdag 18 juni gaan ze in de stromende regen naar de veerboot in Zierikzee bij De Val. De Zeelandbrug is nog in aanbouw. "Koffie aan de haven. Als we op de pont zijn, komt de regen met bakken naar beneden zodat er weinig meer te zien is dan grauw water met wit schuim. In de stromende regen naar Colijnsplaat. We lunchen in een chique hotel, vol personeel. Wanneer de regen ophoudt rijden en lopen we langs de haven, waarna we tegen een aanwakkerende wind, met vlagen zonlicht over de polder, naar Kamperland fietsen. Dicht bij de dijk wordt de wind zo sterk dat we moeten afstappen. We laten de fietsen staan in een schuur van een boerderij en rijden tegen half zeven met de bus naar Veere. Hotel De Campveerse Toren. Vanuit het restaurant en vanuit onze kamer hebben we uitzicht over het water. Het is grauw en stormig."

De Veerse Gatdam was net klaar. Nu kennen we deze als Veersedam met een idyllisch duinlandschap, maar daaronder ligt een asfaltdam die toen prominent in beeld was. De volgende dag op woensdag 19 juni rijdt het echtpaar met de bus terug naar de Banjaard om de fietsen op te halen. De dagen daarna bezoeken ze Walcheren en op vrijdag 21 juni nemen ze de veerboot naar Zeeuws-Vlaanderen.

Bij het gehucht Eendragt (bij Terneuzen) noteert Voskuil op 22 juni: “We raken in de slik, onze wielen willen niet meer draaien. We tillen, slepen, trekken de fietsen twee of drie kilometer in de regen door het slik tot het wat zanderiger wordt en we kunnen lopen.”

Op woensdag 26 juni gaan ze in Breskens weer met de veerboot naar Vlissingen. Ze fietsen over een nieuwe nog niet gebruikte weg door het Sloegebied naar Goes. Daar overnachten ze in Hotel Centraal. “Nu eens niet door toeristen verpest. Er is zon. Op de wallen zijn brede plantsoenen. Er is een grote rechthoekige markt met een rococo stadhuis, een vervallen achterbuurt en een haven, de Turfhaven. Het doet denken aan Zwolle en Den Haag. Een mieters stadje.”

Op donderdag 27 juni is het drukkend warm. Door de zak van Zuid-Beveland gaan ze via Borssele naar Hoedekenskerke. “Een intiem land. Dijkjes met populieren. We zitten aan de Schelde en na het eten in een klein café. Tankers. Regen.”

Op vrijdag 28 juni gaat de tocht verder. Naar Yerseke. “We lopen langs de haven en de oesterkweekplaatsen: een rommelige kade met loodsen, kleine kranen, teeltbakken. Mieters,”

“Tegen een harde wind via Rilland naar Bath. Vlak voor Bath worden we overvallen door een stortbui. Er is een haventje met een gezonken schip. We eten ons brood in een café aan het water met een ver uitzicht over de Schelde met aan de overkant het Verdronken Land van Saeftinghe. Een mieters land.”

De dagen daarna gaan ze via Bergen op Zoom naar Tholen en St. Philipsland om op woensdag 3 juli met de trein van Bergen op Zoom naar Den Haag te gaan.

Foto: De Zeelandbrug in aanbouw. Op 15 december 1965 werd deze als Oosterscheldebrug geopend. Vanaf 1967 is de naam Zeelandbrug ingevoerd.

Gepubliceerd 13 september 2023

[Link Facebook](#)

WULLEM EN SUUSJE

Het was weer één van de vele vragen die we kregen. Of we een foto van het 'uusje van Wullem en Suusje' hebben bij Hansweert. We deelden het op facebook en ontvingen veel reacties. Met wat aanvullend onderzoek leverde dat weer een mooi verhaal op.

Wullem en Suusje waren broer en zus. Hun volledige namen waren Willem en Susanna Hendrika Saaman. Hun ouders waren Arij Saaman, geboren te Wolphaartsdijk en Jacomina Logmans, geboren te 's-Heer Arendskerke. Hun vader was 30 jaar en hun moeder 26 jaar toen ze op 25 april 1895 te 's-Heer Arendskerke trouwden. Arij was net als zijn vader Pieter Saaman schaaapsherder.

Arij en Jacomina vestigden zich in Kruiningen waar Arij ook schaaapsherder werd. Dat weten we omdat op 12 februari 1896 te Kruiningen een levenloos jongetje ter wereld kwam. Op 7 april 1897 werd zoon Willem Saaman uit dit verhaal als tweede kind geboren.

Op 30 november 1899 wordt dochter Cornelia Saaman als derde kind geboren. Op 11 september 1901 kwam er weer een levenloos jongetje. Op 30 oktober 1902 wordt zoon Pieter Saaman geboren. Al deze kinderen zijn te Kruiningen geboren. Daarna verhuist het gezin naar de gemeente Schore, dat tot 1941 een zelfstandige gemeente is. Op 3 januari 1905 wordt er te Schore weer een levenloos jongetje geboren.

Op 21 december 1906 wordt te Schore zoon Sander Saaman geboren. Tenslotte wordt op 8 november 1909 te Schore het jongste kind, dochter Susanna Hendrika Saaman geboren. In totaal zijn er dus in het gezin Saaman-Logmans acht kinderen geboren, waarvan drie zoontjes levenloos. Het gezin bestaat daardoor uit vijf kinderen, drie jongens en twee meisjes. Alle kinderen bereiken de volwassen leeftijd en zullen in ieder geval een ouderdom van meer dan 70 jaar bereiken.

Alleen Willem en zijn zus Suus zullen ongetrouwd blijven en bij elkaar blijven wonen in het eerder genoemde huisje op de loskade bij Hanswert aan het Kanaal door Zuid-Beveland. Voor het zover is vinden we nog een advertentie in de Goesche Courant van 8 oktober 1901 dat op 11 oktober 1901 te Vlakte opa en oma Pieter Saaman en Cornelia van der Blik hun 45-jarig huwelijk vieren.

In dezelfde periode komen we in de krant nog een paar berichtjes met de naam Saaman te Schore tegen. Op 11 mei 1905 lezen we in de Nieuwe Zeeuwse Courant dat L. Saaman te Schore veertig gulden van de koningin heeft ontvangen omdat hij niet meer in staat is om te werken. Het bedrag is bedoeld voor de aanschaf van 'paardje om negotie te doen'. Hij mag dus een handeltje opzetten met paard en wagen. Een vergoeding die we nu een 'transitievergoeding' zouden noemen.

Mogelijk was hij gemeentebtenaar, want een paar dagen later lezen we in de krant dat zijn collega's nog een bedrag van vierendertig gulden hebben ingezameld om zijn handel op te zetten. Het is vermoedelijk Levinus Saaman, de jongere broer van vader Arij. Op 22 juni 1905 treedt hij op 27-jarige leeftijd in het huwelijk te Schore met zijn dorpsgenote, de 18-jarige Elisabeth Neeltje Mina Willemstein. Als beroep van Livinus staat 'koopman'. Ze krijgen vier kinderen. Levinus heeft mogelijk een zwakke gezondheid, want hij overlijdt in 1932 op 54-jarige leeftijd, waarbij vermeldt staat dat hij 'zonder beroep' is.

In hetzelfde jaar komen we op 7 september 1905 het bericht tegen dat het dochttertje van P. Saaman door een 'boerenwagen met hout' is aangereden en dat geneeskundige hulp noodzakelijk was. Was het de 5-jarig Cornelia Saaman of een ander kind? We weten het niet.

Op 26 november 1931 trouwt het eerste kind van Arij en Jacomina Saaman. Het is hun oudste dochter Cornelia, die dan 31 jaar is. Voor die tijd was dat al oud om te trouwen. Ze is dienstbode en trouwt te Goes met de 29-jarige chauffeur Jan Jacobus Strijd uit Wissenkerke. De bruidegom is al eerder getrouwd geweest, want hij is weduwnaar van Janna van Gilst. Zijn vader is de veldarbeider Jacobus Strijd en zijn moeder is Jacoba Heijstek. In 1973 woont dit echtpaar te Voorschoten.

Op 5 april 1934 overlijdt vader Arij Saaman op 69-jarige leeftijd te Schore. Het is nog de tijd dat er geen sociale voorzieningen zijn zoals AOW en pensioen. Je moet gewoon werken tot je dood, of onderhouden worden door je kinderen. Arij was schaapsherder. Dat is lichamelijk een zwaar beroep en dat heeft hij op die leeftijd niet meer kunnen uitoefenen. Blijkbaar heeft hij een handeltje weten te drijven, want als zijn beroep staat koopman.

Op 14 april 1938 trouwt zoon Sander Saaman op 31-jarige leeftijd te 's-Heer Arendskerke. Hij is smidsknecht en de bruid is de eveneens 31-jarige Maria Jozina de Kok. Zij is geboren te 's-Heer Arendskerke als dochter van gemeentewerkman Joost de Kok en Neeltje Meulblok.

Op 19 maart 1941 overlijdt op 72-jarige leeftijd moeder Jacomina Logmans te Kapelle. Willem en Suzanna blijven ongehuwd. Zoon Pieter - broer van Willem en Suus - trouwt met A. Zwanborg en woont in 1973 te Gorichem, zoals blijkt uit de ondertekening bij de overlijdensadvertentie van Willem Saaman in de PZC.

We gaan terug naar het begin van ons verhaal, dat begon met de vraag of er een foto was van het originele huisje waar broer en zus Willem en Suus Saaman hebben gewoond. Die foto is niet gevonden. Wel werd deze foto gestuurd, die van latere datum is. Het huis is opgeknapt en deed dienst als vakantiewoning van een Belgisch echtpaar. Bij de verbreding van het Kanaal door Zuid-Beveland eind twintigste eeuw moest het huisje verdwijnen.

Zowel uit de gevonden informatie als uit het verhaal van de vragensteller blijkt dat het gezin Saaman een eenvoudig en diep gelovig gezin was. Uit de overlijdensadvertenties blijkt ook dat de kinderen Saaman dit geloof hebben behouden.

Suus had mentale problemen om welke reden ze de laatste jaren van haar leven was opgenomen in de psychiatrische inrichting Vrederust te Bergen op Zoom. Het Psychiatrisch Ziekenhuis Zeeland, de voorloper van Emergis, werd pas in 1982 gestart, waardoor Zeeland toen pas zo'n voorziening kreeg. Suusje overlijdt op 76-jarige leeftijd op 11 oktober 1985 in de instelling te Bergen op Zoom.

Haar broer Willem Saaman overlijdt als eerste van de kinderen Saaman op 7 december 1973 op 76-jarige leeftijd. Zijn broers en zussen plaatsen een advertentie in de PZC met het adres Kaaistraat 5 te Kortgene. Of dit zijn laatste adres is wordt niet duidelijk. Wel woont zijn broer Sander Saaman met zijn vrouw in Kortgene. Deze overlijdt op 84-jarige leeftijd op 8 december 1990. Zij vrouw Maria Jozina de Kok en dochter Ineke Saaman plaatsen een advertentie met adres Torendijk 14 te Kortgene. De afscheidsdienst is in de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt te Goes. Er is geen advertentie van broers en zussen. Mogelijk waren deze al overleden.

Uit overlevering horen we dat Willem Saaman hoog begaafd en diep gelovig was. Uit reacties op de oproep op onze Facebookpagina komt naar voren dat Willem een 'goedige man' was die bij boeren werkte. Namen worden genoemd van boer Glerum en Verdurmen. Willem zou ook nog een boek hebben geschreven. Het huisje was niet veel meer dan een kamer met een bed, een tafel en een paar stoelen. Suus moet een vrouw geweest zijn die zich naar andere mensen agressief kon gedragen. Janneke de Jager kan zich Suus nog goed herinneren. Ze schrijft dat ze zelf kookte en had het dan over 'teirlinkjes met dril'. Geen idee wat hiermee bedoeld werd. Ook was ze vaak onder aan de dijk bij het kanaal richting Hansweert te vinden.

Foto: Het huisje tussen Schore en Hansweert toen het een vakantiewoning was

Gepubliceerd 17 september 2023

[Link Facebook](#)

NEPNIEUWS IN DE POLDER

Als je over de Zwaaksedijk langs de Zwaakse Weel loopt kom je een woonhuis tegen met de naam 'De Doornenkroon'. Als je gaat googelen op 'doornenkroon' dan kom je als betekenis tegen dat het te maken heeft met de bespotting van Jezus voor hij gekruisigd werd. Iedereen kent wel de afbeeldingen van Jezus met een doornenkroon.

Maar wat is de betekenis als iemand zijn woning 'De Doornenkroon' noemt? Langs de Zwaakse Weel op het grondgebied van Kwadendamme zie je vanaf de dijk in de verte een woning staan met op het toegangshek deze naam.

Nog merkwaardiger is het bord dat voor deze woning is gezet met een stukje geschiedenis van de omgeving. Het begint met de herkomst van Franse achternamen, die we nu nog steeds tegen komen. Het is duidelijk geen bord van een organisatie, maar mogelijk een particulier initiatief. Altijd mooi als er particuliere initiatieven zijn met aandacht voor hun omgeving en de historie. Maar klopt het wat er op dat bord staat?

Die Franse namen vinden toch hun oorsprong bij de gevluchte hugenoten uit Frankrijk in de zestiende eeuw? En het ontstaan van Franse boerderijen? Waren de eigenaren 'hotemetoten uit het leger van Napoleon' zoals op het bord staat? Van de boerderij Zwaluwenoord bij Wolphaartsdijk weten we dat de broeder- en zusterpolder, na inpoldering van het Schenge, in 1854 in Franse handen kwam bij een Franse associatie, een groep investeerders, vaak industriëlen, die de grond of boerderij als belegging kochten en het spul dan verpachtten.

Ook opvallend is de passage over De Roode Hoeve, de buurman van de boerderij met dit bord. Deze wordt ook toegeschreven aan een Fransman, terwijl we in het bekende boek over boerderijen van Van IJsseldijk lezen dat deze vele jaren in bezit is geweest van de familie Trimpe Burger. Nu is het in bezit van Natuurmonumenten.

We laten de tekst lezen aan een lokale historicus wiens Franse achternaam ook op dat bord staat. Zijn reactie: "Het is moeilijk hierop serieus in te gaan. Dit is een samenraapsel van diverse zaken die geen relatie met elkaar hebben. Je kan het afdoen als 'non-informatie' of wel nonsens. Ik ga hier inhoudelijk niet op in; jammer dat onze familienaam erop staat in een volkomen verkeerde context."

Nu hadden we natuurlijk het advies kunnen opvolgen om geen aandacht aan dit bord te schenken. Maar ook verzonnen berichten op een bord langs de weg gaan soms een eigen leven leiden. Waar dit toe leidt kunnen we zien bij het fakenieuws dat door veel mensen voor waarheid wordt aangemerkt.

Voor de zekerheid nog even met de eigenaar van de boerderij en het bord gebeld. De naam 'De Doornenkroon' zou al van oudsher in dit gebied bekend zijn van 'bessen, die als kralen tot een kroon worden geregen'. De boerderij zou al enkele generaties in zijn familie zijn. Het verhaal op het bord is destijds door een familielid uitgezocht.

Reactie Peter Frijhoff:

Grappig! Wie de kadastrale kaart van 1832 bekijkt ziet dat nagenoeg alle land aan de zuidkant van de Zwaakse Weel (plus vele tientallen stukken land elders op de Bevelanden en met uitzondering van stukken land van Burger) toen eigendom was van Willem Karel (Carel) baron de Perponcher Sedlnitsky(ij) 1775-1857), 3e zoon van Cornelis de Perponcher Sedlnitsky (1733-1776). Deze laatste werd door Willem I als graaf ingelijfd in de Nederlandse adel wegens zijn verdiensten in de slagen bij Quatre-Bras en Waterloo in 1815. Zoon Willem Karel trad in 1796 tot 1811 in Pruisische krijgsmacht, en in 1815 in Nederlandse krijgsmacht waar hij carrière maakte tot hij in 1841, met Militaire Willemsorde, als luitenant-generaal en provinciaal commandant van Noord Holland met pensioen ging. Het lijkt er dus op dat de eigenaren van de stukken land niet vóór, maar tégen Napoleon vochten. De De Perponchers grossierden overigens in titels: heer van Maisonneuve (Picardie), graaf van Sedlnitsky, heer van Cholditz, Fillstein enz, heer van Ellewoutsdijk, Everingen, Coudorpe, Driewegen en Wolphaartsdijk, heer van Hongersdijk en 's-Heer Hendrikskinderen enz. enz. De schrijver van het verhaal over de Doornenkroon had dus beter kunnen rommelen in de geschiedenis van de Perponchers. De naam Luykenholz kon ik overigens nergens vinden op internet.

Gepubliceerd 25 september 2023

[Link Facebook](#)

NAPOLEON

Enige tijd geleden een opmerkelijke ingezonden reactie in de PZC met de kop 'Brug in Sluis krijgt naam van massamoordenaar'. Het gaat om een brug in Sluis die het gemeentebestuur de naam de Napoleonbrug wil geven. Het gaat om een voetgangersbruggetje over een kanaal dat Napoleon liet graven door Spaanse krijgsgevangenen.

Het is intrigerend om de fascinatie voor Napoleon Bonaparte (1769-1821) te zien. Hoe komt dat toch? Het is een heerser die zich zelf tot keizer van Frankrijk liet kronen en met zijn veldtochten miljoenen mensen de dood in heeft gejaagd. Hij is niet berecht, of geëxecuteerd, maar in 1840 triomfantelijk herbegraven in Parijs onder de koepel van de prestigieuze Dôme des Invalides.

Niemand zou het in zijn hoofd halen om bijvoorbeeld iets te vernoemen naar een persoon als Hitler of Stalin. Maar Napoleon heeft ruim tweehonderd jaar na zijn heerschappij vaak toch nog een mytische heldenstatus.

In De Groene Amsterdammer van 4 september 2004 kwamen we dit citaat tegen: "Zijn misdaden zijn niet zonder meer te vergelijken met die van Hitler en Stalin, niettemin vormde Napoleon een verbindende schakel tussen de idealen van de Verlichting en de moorddadige praktijk van het twintigste-eeuwse totalitarisme."

Ook op de Bevelanden pronkt men nog graag met de naam Napoleon Bonaparte. Zo prijkt langs de Oude Rijksweg bij 's-Heer Hendrikskinderen een bordje met de naam 'Napoleonroute'. Vermoedelijk heeft hij overigens nooit over deze route gereden.

Op 28 augustus 2023 berichtte de PZC dat de 'roemruchte bar Bonaparte' in Yerseke een christelijk jeugdhonk wordt. Ook hier vernoeming naar deze man. In Hulst is er een restaurant Napoleon. Ook namen als Napoleonhoeve komen we tegen.

In Goes staan op de Grote Markt 17 nog de gevel en de hal van het vroegere hotel De Korenbeurs. Nu zit daar een modezaak, maar in die voormalige hal is nog steeds de gevelsteen zichtbaar waarop staat dat in 1810 keizer Napoleon en keizerin Marie Louise hebben overnacht. Ook dit is overigens onjuist. In 1809 heeft zijn broer Lodewijk Napoleon, die tot de eerste koning van Nederland werd benoemd, in dit hotel een nacht doorgebracht.

In het voorwoord in het boek 'Geloot voor Napoleon' van Jan de Ruiter over de Bevelanders in het leger van Napoleon 1711-1814 lezen we: "De behoefte aan voortdurende aanvulling van gewonde en gesneuvelde militairen tijdens de Napoleonistische oorlogen was enorm."

Juist aan die behoefte tot meer 'kanonnenvoer' werd de dienstplicht ingevoerd. Na inlijving van het Koninkrijk Holland moesten zo snel mogelijk dienstplichtigen geleverd worden voor het Franse leger. Door loting werd bepaald wie gedwongen werd de Franse wapenrok aan te trekken. Tegen betaling van een fors bedrag was plaatsvervangend mogelijk. Een 'remplaçant' nam dan de dienstdienst over. Veel Bevelandse lotelingen, weesjongens en remplaçants die in Franse dienst moesten zagen hun vaderland nooit meer terug.

Terug naar de vraag waar de fascinatie voor Napoleon vandaan komt. Het christelijke Nederlands Dagblad van 13 maart 2015 heeft daar als verklaring voor het tijdsverschil. Twee eeuwen is genoeg om de directe pijn in de familiegeschiedenis te vergeten. Zeven generatie terug is teveel voor orale overlevering en leedvererving. Een andere factor is de schaalgrootte; Napoleon wordt door de bank genomen verantwoordelijk geacht voor 3,25 miljoen doden (al zijn er ook schattingen die tot ruim zes miljoen doden gaan), in de ruim twintig jaar dat hij bevel voerde tijdens een serie krijgsvaardigheden die bij elkaar de Napoleontische Oorlogen heten. De Eerste Wereldoorlog kostte zestien miljoen mensen het leven, Hitler en Stalin en Mao vergoten het bloed van tientallen miljoenen.

Een facet waar nauwelijks aandacht aan besteed is ten tijde van Napoleon, is het ontbreken van communicatiemiddelen, zoals we die nu kennen. Film, foto, televisie, radio, telefoon en internet bestonden nog niet. De krant was nog maar net in opkomst. Vaak verscheen deze maar enkele keren per week, waarbij het nieuws soms al enkele weken oud was.

Men kreeg heroïsche beelden te zien op schilderijen en tekeningen van een veldslag. Het was dus een geromantiseerd beeld. Dat was anders na de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Vooral na de Tweede Wereldoorlog werden gelijk filmbeelden getoond van de concentratiekampen die de geallieerde legers aantroffen. Ook is er beeldmateriaal van loopgraven, razzia's, de hongerwinter en fusilades.

De verschrikkingen van een oorlog waren dus veel sneller zichtbaar. Nu kan men bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne zelfs live volgen. Dat maakt ook dat oorlogszuchtige leiders niet meer die 'heldenstatus' krijgen. Ze moeten zich zelfs verantwoorden voor een internationaal tribunaal.

Foto: Plaquette in de voormalige hal van hotel De Korenbeurs te Goes.

Gepubliceerd 27 september 2023

[Link Facebook](#)

STRAATNAMEN

De oudste straten zijn uit de twaalfde eeuw, daarvoor werden straatnamen niet opgeschreven. Pas in 1851 is in de Gemeentewet vastgesteld dat straatnamen officieel moeten worden vastgelegd. Vanaf die tijd worden er ook straatnaambordjes geplaatst. Straatnamen werden onderdeel van de administratie.

Er zijn geen wettelijke regels voor straatnamen. Dat wordt per gemeente geregeld. Vroeger werd een nieuwe straatnaam besproken in de gemeenteraad. Tegenwoordig is dat vaak een taak van het college van burgemeester en wethouders. Die laten zich weer adviseren door ambtenaren. Soms wordt voor een historische naam de gemeentearchivaris ingeschakeld. Maar er is soms ook een straatnamencommissie.

Namen als Dorpsstraat, Hoofdstraat of Markt spreken vaak voor zich. Maar hoe komt men nu aan een straatnaam als 'Eindje de Rondte' of 'Drie Minuten'? En wie waren Adenauer en Willem Koster, waar ook straten naar zijn vernoemd?

Vaak kun je aan de wijk wel zien wat voor mensen het waren. Zo heb je buurten die naar politici zijn vernoemd, of kunstschilders, schrijvers, zeehelden. Er zijn ook straten die naar bomen, bloemen en vruchten zijn vernoemd. Ton Geenen schrijft voor zijn wijk Goes-zuid stukjes over de geschiedenis van die wijk. Deze keer een paar straatnamen uit zijn woonwijk.

De Tol

In vroegere tijden werd tot in de negentiende eeuw op de hoek van de Buys Ballotstraat en de Kloetingseweg tol geheven. Aan dit tolpunt sloot de s'-Gravenpolderseweg aan, destijds een onstsluitingsweg voor een groot deel van de zak van Zuid-Beveland. Ook sloot een deel van het verkeer uit het zuiden naar Goes hier op aan. En het destijds veel bewandelde Nissepaadje liep er vlak langs. Vanaf 1820 zat er aan dit tolpunt eerst een herberg, en daarna tot 1965 het cafe De Tol met een speeltuin.

De speeltuin die bij cafe de Tol hoorde had bootjesschommels, wip wap en een hele hoge glijbaan. Vroeger was voor Goesenaren een dagje De Tol een feestje met als het kon ranja met een rietje en een schepijsje. In de Tol waren ook bruilofsfeesten, verjaardagsfeestje, personeelsfeesten en schoolreisjes. In 1963 was ene Janssen uit Rotterdam de laatste huurder van De Tol, waarna rond 1965 het pand werd afgebroken. Nu is er vandaag de dag op deze locatie met de straatnaam De Tol een bedrijfsverzamelgebouw met o.a. een yogaruimte en fysiotherapiepraktijk.

Hans Warrenpad

Hans Warren was schrijver/dichter/tekenaar en een Goesenaar met een landelijke bekendheid in de boekenwereld. Hij groeide op in een mooie dijkwoning te Borssele. In zijn jeugd jaren was hij tekenaar en bewonderaar van vogels en werden er verschillende van zijn vogeltekeningen in Natuurtijdschriften geplaatst. Hij woonde na een tussentijds verblijf in Parijs vanaf 1957 tot aan zijn overlijden in 2001 aan het Pykeswegje. Hij bereikte de leeftijd van 80 jaar. Hierna is vanaf zijn oude woonplek aan het wegje een bestraat pad aangelegd met de naam Hans Warrenpad. In 1971 kreeg hij de Zeeuwse prijs voor kunsten en wetenschappen, in 1977 werd hij benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau en in 1981 kreeg hij de Culturele prijs Goes. Warren was ook literatuurcriticus voor de PZC en had jarenlang in deze krant een vaste column.

Warren is vooral bekend geworden door zijn Geheim Dagboek. Dit dagboek is uitgegeven in 23 delen en verscheen tussen 1993 en 2009. De eerste delen waren in die tijd bestsellers en Warren stond met elk deel in de Boekentoptien. Vandaar ook dat er weleens een radio- of tv-interview werd opgenomen in zijn huisje. En geregeld kwamen er uit de Randstad literaire kennissen op bezoek zoals Bert Bakker, Mensje van Keulen en Gerrit Komrij. Zijn huisje lag destijds ver van de bewoonde wereld want Goes-zuid moest nog groeien. Maar logistiek lag het huisje niet geïsoleerd, want de 's-Gravenpolderseweg lag er dicht in de buurt. In zijn laatste jaren stond het huisje uiteindelijk niet meer zo afgelegen, want door de aanleg van Overzuid, Ouverture en Aria kwam het aan de bebouwde rand van de wijk Goes-zuid te staan.

Nissepaadje

In vroeger tijden was het Nissepaadje veel langer. Het paadje liep vanaf de huidige fietsenstalling van het Ostrea Lyceum aan de Fruitlaan, achterlangs het katholieke ziekenhuis St Joanna, dat nu seniorenhuisvesting is, en de watertoren tot aan de watergang aan de 's-Gravenpolderseweg (100 meter voorbij de huidige De Schakel). Het was een ontsluitingsweg van de vele lapjes tuingrond die eromheen lagen. De knotwilgentakken leverden toen hout voor allerlei gebruik: stelen van tuingereedschap, klompen, en takkebossen voor het stoken van bakkersovens. Er was destijds al een lokaal gebruik van hout zonder bomenkap. En in het verre verleden hadden families zelfs de achternaam Nissepadt omdat ze aan het Nissepaadje woonden. De naam van het paadje kan verwijzen naar een naburige kreek, waar het weggetje als een nisse (uitstekende punt of neus) langsgelegen heeft. Voor veel Goesenaren was het Nissepaadje destijds een populair wandelpad om eens de stad uit te wandelen en misschien een ijsje te gaan halen bij de toenmalige uitspanning De Tol.

Het Nissepaadje is tegenwoordig 120 meter lang en ligt tussen de Populierenstraat en de Lijsterbesstraat. Dit stukje behouden natuurschoon is nu nog steeds een mooi ongeplaveid knotwilgenpad.

Foto 1: De vroegere uitspanning De Tol.

Foto 2: Hans Warren voor zijn woning.

Foto 3: Het Nissepaadje.

